

Ehkäisevän päihdetyön johtamisen kypsyysanalyysi TULOKSET 2025

Ehkäisevän päihdetyön johtamisen kypsyysanalyysi

EPT-kypsyysanalyysi on kuntien ehkäisevän päihdetyön johtamisen arvioinnin ja suunnittelun työkalu, jonka avulla voidaan:

- arvioida miten kokonaisvaltaisesti ehkäisevää päihdetyötä tällä hetkellä kunnassa johdetaan
- tunnistaa kehittämistarpeet ja
- tukea ehkäisevän päihdetyön suunnittelua.

Kypsyysastetta arvioidaan asteikolla: alkava, kehittyvä, hyvä ja optimaalinen.

Analyysi suositellaan toteutettavaksi kunnassa ryhmäkeskusteluna (esim. hyte-ryhmä tai ept-ryhmä).

Arviointityökalu sisältää 9 arvioitavaa/kehitettävää osa-aluetta:

1. Strateginen orientaatio
2. Osallisuus ehkäisevän päihdetyön strategian laadinnassa
3. Yhteistyö ja kumppanuudet
4. Eriarvoisuuden tunnistaminen ja asemointi ehkäisevässä päihdetyössä
5. Riskien ja riskiryhmien tunnistaminen
6. Tavoitteiden täsmällisyys ja mitattavuus
7. Tiedolla johtaminen
8. Ehkäisevän päihdetyön resurssit
9. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteiden seuranta, arviointi ja raportointi

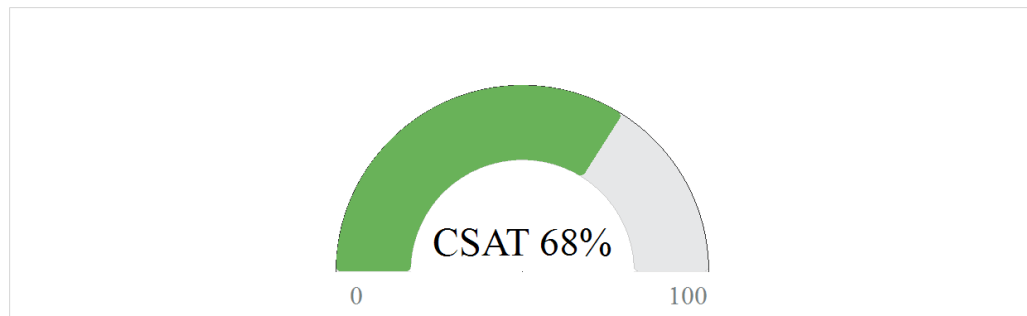
Kypsyysanalyysi Varsinais-Suomessa

- Kypsyysanalyysi toteutettiin Varsinais-Suomessa ensimmäistä kertaa.
- Kunnat saivat taustamateriaalin ja ohjeet tammikuun alussa, vastausaikaa oli 31.3.2025 asti
- Analyysin toteutti 25 kuntaa eli kaikki muut kunnat paitsi Masku ja Parainen.

Miten kyselyyn vastattiin

- Useimmissa kunnissa analyysin toteutti isompi työryhmä
 - EPT- tai hyvinvointityöryhmä
 - Tehtävää varten koottu ryhmä
 - EPT-yhdyshenkilö + Hyte-koordinaattori
- Vain yhden vastaajan analyysyjä tehtiin vain 3 kunnassa.
- Kypsyysanalyysin teossa hyödynnetty tietopohja
 - Kunnan oma hyvinvointikertomus
 - Oma tai alueellinen hyvinvointisuunnitelma, EPT-suunnitelma tai –ohjelma, muut kunnan omat asiakirjat
 - Sotkanet ja kouluterveyskysely, Terve Suomi –tutkimus
 - Alueellinen päihdetilannekysely
 - Oma kuntalaiskysely
 - Varhan keräämä tietopaketti
- Kolmessa kunnassa tietoa ei ollut käytettävissä, tai käytettiin ainoastaan vastaajan/vastaajien kokemustietoa.

Kuinka hyödyllisenä pidit kypsyysanalyysiä?

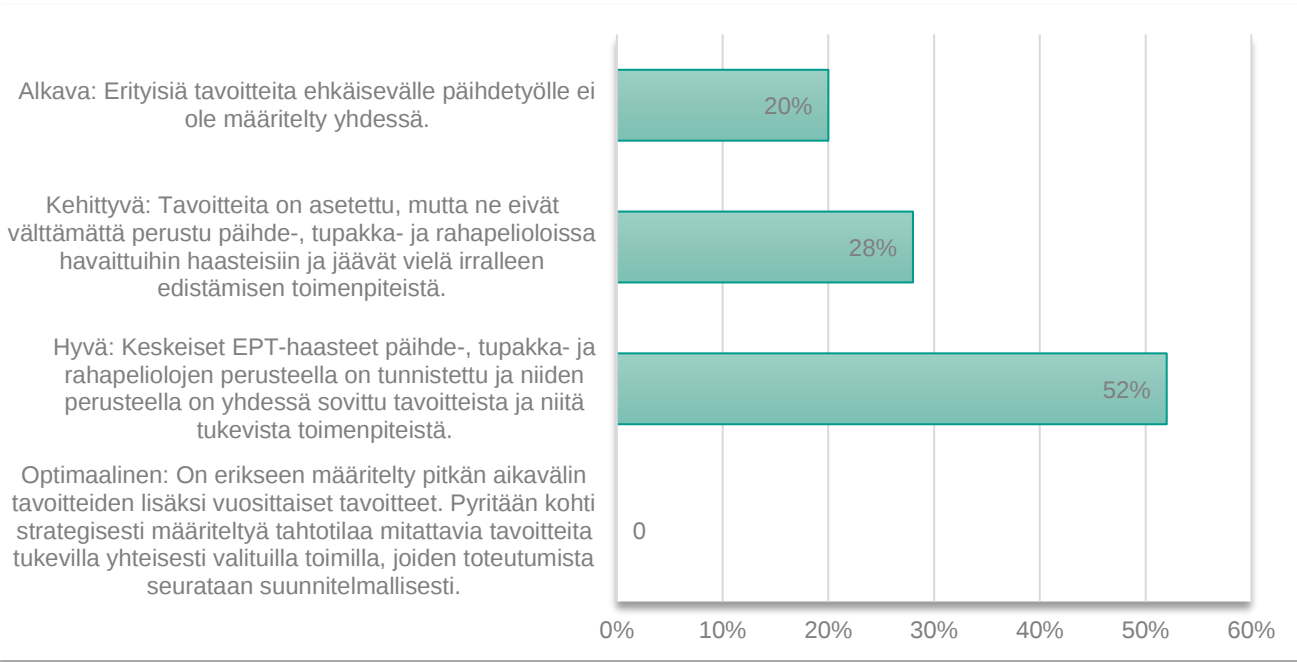
	Erittäin tyytymätön	Tyytymätön	Neutraali	Tyytyväinen	Erittäin tyytyväinen	Yhteensä	Keskiarvo	"Customer Satisfaction Score" CSAT
N	0	2	6	10	7	25	3,9	17
Prosentit	0,0%	8,0%	24,0%	40,0%	28,0%	100,0%	3,9	68,1%

TULOKSET

✓	Alkava	Kehittyvä	Hyvä	Optimaalinen
1. Strateginen orientaatio	20%	28%	52%	0%
2. Tavoitteiden täsmällisyys ja mitattavuus	32%	48%	16%	4%
3. Osallisuus toimintaa ohjaavan suunnitelman laadinnassa	20%	56%	8%	16%
4. Yhteistyö ja kumppanuudet	12%	52%	20%	16%
5. Eriarvoisuuden huomiointi	24%	60%	16%	0%
6. Riskien ja riskiryhmien tunnistaminen	12%	52%	32%	4%
7. Tiedolla johtaminen	12%	56%	28%	4%
8. Resurssit	16%	60%	16%	8%
9. Seuranta, arviointi ja raportointi	16%	40%	36%	8%

1. Strateginen orientaatio

Onko toimintaa ohjaavat ehkäisevän päihdetyön tavoitteet määritelty ja perustuvatko ne tietoon kunnan päihde-, tupakka- ja rahapelioloista?

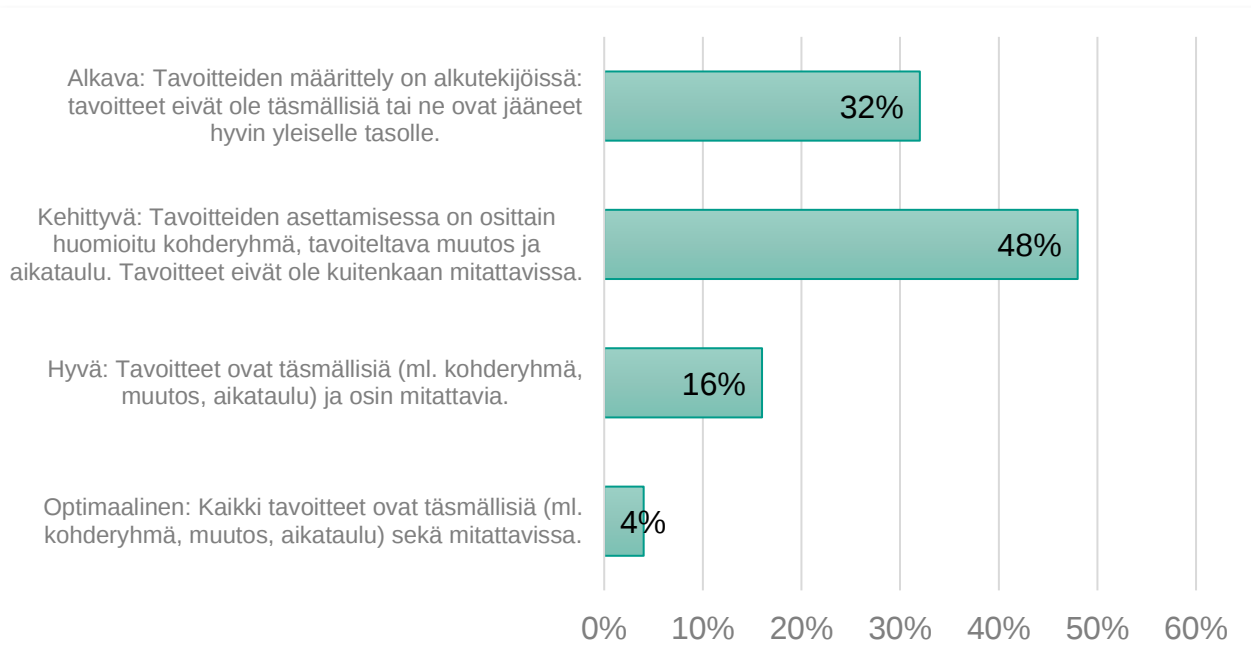
"Keskeiset haasteet on tunnistettu ja niiden perusteella on sovittu tavoitteista ja niitä tukevista toimenpiteistä."

"Ehkäisevän päihdetyön suunnitelmassa on asetettu tavoitteita ept-työn edistämiseksi. Toimenpidesuunnitelma ei kuitenkaan perustu päihde-, tupakka-, ja rahapelioloihin."

"Laajassa hyvinvointisuunnitelmassa on hyödynnetty keskeisiä tietoja tilastoista ja kyselyistä sekä havaittu keskeiset ehkäisevän päihdetyön haasteet ja sovittu tavoitteista sekä toimenpiteistä."

2. Tavoitteiden täsmällisyys ja mitattavuus

Kuinka täsmällisiä ja mitattavia ehkäisevälle päihdetyölle asetetut tavoitteet ovat?

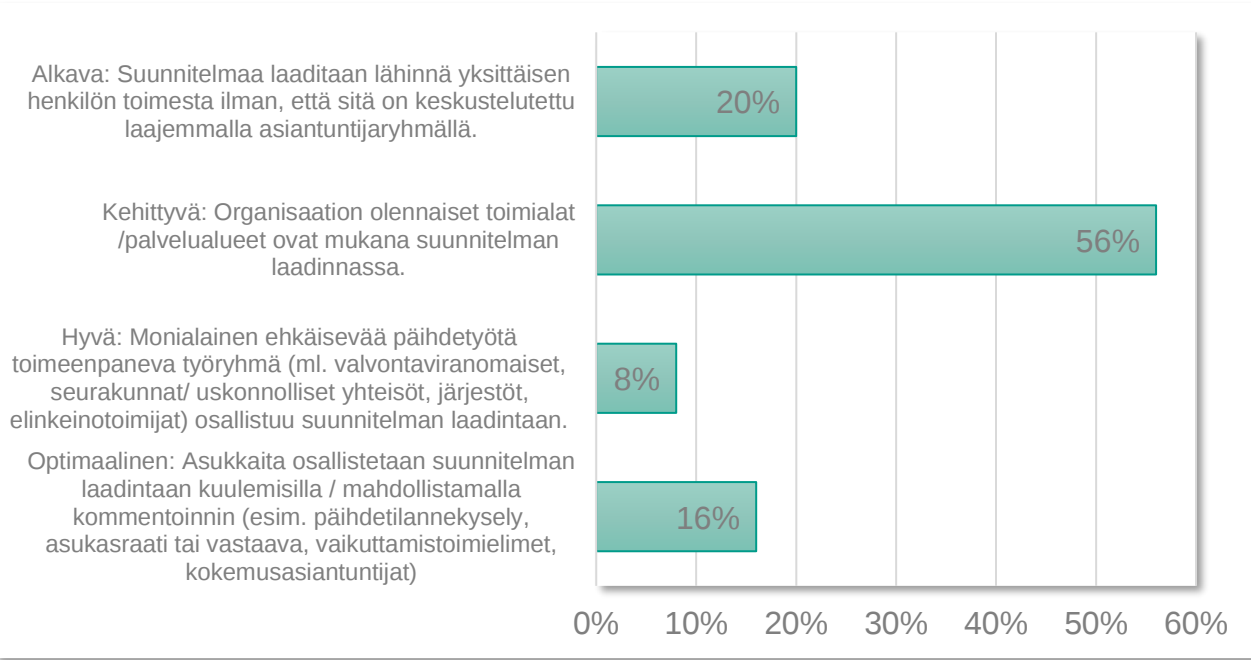
"Tavoitteet on mietitty, mutta tavoitetaso olisi hyvä kuvata selkeämmin, jotta olisi helpompi mitata onko tavoitteisiin päästy vai ei. Mittaristoa tulee selkiyttää."

"Tiedämme jo nyt, että tämän osa-alueen tilanne on paranemassa tänä vuonna, mutta tilanne on nyt tässä vaiheessa vielä kehittyvä."

"Konkreettiset tavoitteet on suunniteltu siten, että ne on mahdollista toteuttaa vuoden 2025 aikana ja ovat kaikki mitattavissa. Tavoitteet ovat konkreettisia ja toimenpiteet nousevat luontevasti suoraan tavoitteista."

3. Osallisuus toimintaa ohjaavan suunnitelman laadinnassa

Ketkä laativat ehkäisevän päihdetyön sisällöt toimintaa ohjaavaan suunnitelmaan ja kuinka laajaa osallisuutta työssä hyödynnetään?

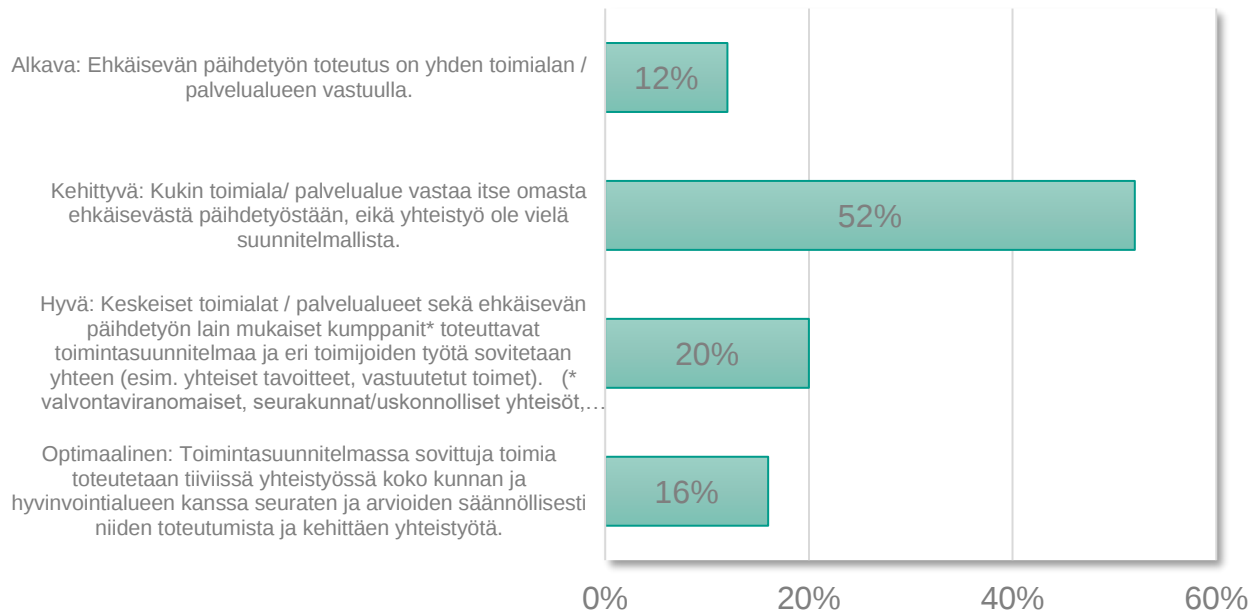
“Osallistettu kaikki toimialat sekä laajasti eri ikäisiä kaupunkilaisia hyvinvointisuunnitelma-kokonaisuuden laadinnassa. Omat työpajat järjestetty mm. vanhus- ja vammaisneuvostolle, nuorisovaltuustolle, Hyvinvointia yhdessä – foorumille, joka kokoaa eri toimijoita yhteen.”

“Tässä kohdassa olemme kehittyvän ja hyvän välillä, meiltä puuttuu valvontaviranomaiset ja elinkeinotoimijat.”

“Monialaisen yhteistyöryhmän ja sen alaryhmien työskentelyn lisäksi asukkaita on kuultu päihdetilannekyselyssä. Heidän esittämiään toiveita on huomioitu Ept-suunnitelmassa.”

4. Yhteistyö ja kumppanuudet

Millaisia ja kuinka laajoja yhteistyökäytäntöjä ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa sovelletaan?

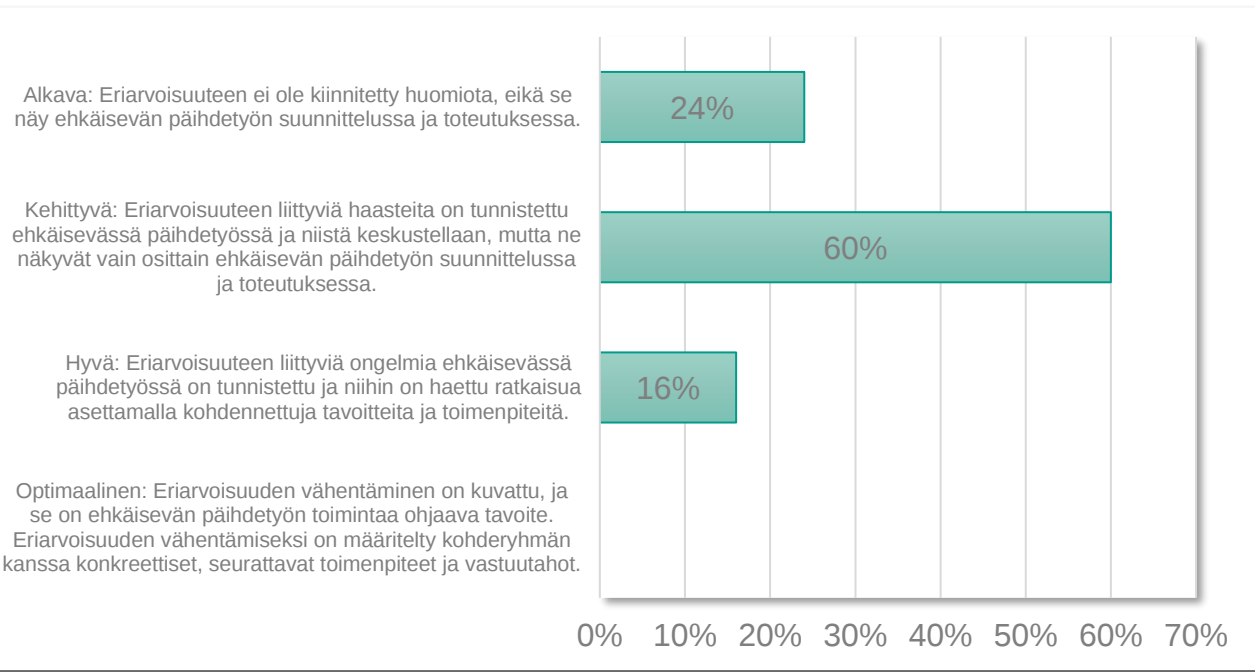
”Toimialat tekevät ehkäisevää päihdetyötä, mutta hyvinvointialueemuutoksen myötä ehkäisevän päihdetyön rakenteet ovat hajonneet ja uusia ei ole vielä saatu kunnolla käyntiin.”

”Ehkäisevää päihdetyötä tehdään ensisijaisesti sivistyspalveluissa (koulutuksen vastuualue ja nuorisopalvelut). Toimenpiteistä on päätetty vuosittain, mutta suunnittelu ei ole systemaattista.”

”Yhteistyö on vielä kehittymässä mutta on jo nyt tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden, yhdistysten, seurakunnan jne kanssa. Suunnitelmia arvioidaan vuosittain ja raportoidaan kaupunginhallitukselle.”

5. Eriarvoisuuden huomiointi

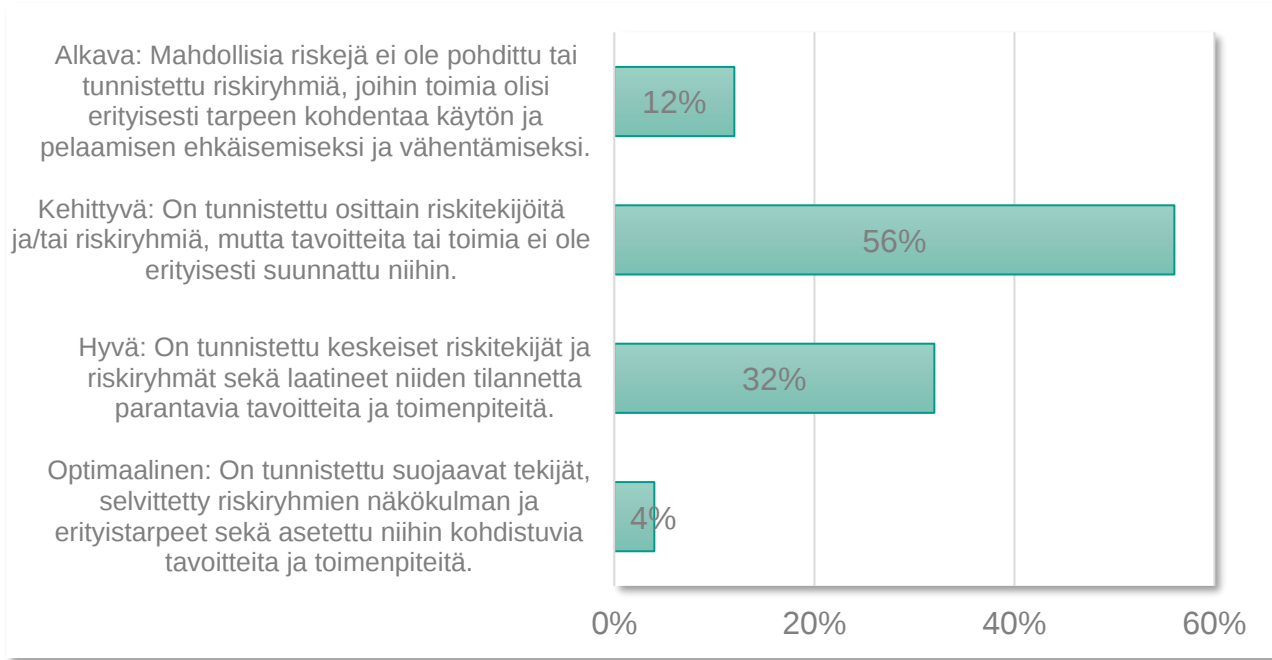
Missä määrin ehkäisevän päihdetyön suunnittelussa ja toteutuksessa on kiinnitetty huomiota eriarvoisuuteen

“Eriarvoisuuteen liittyviä haasteita on tunnistettu ehkäisevässä päihdetyössä ja niistä keskustellaan, mutta ne näkyvät vain osittain ehkäisevän päihdetyön suunnittelussa ja toteutuksessa. Voisi olla kohdennetumpaa esim. työttömät, juuri eläkkeelle jääneet, asuinalueet (segregaatio). Yhteistyö vahvemmin mm. yritys- ja työllisyyspalveluiden kanssa.”

6. Riskien ja riskiryhmien tunnistaminen

Kuinka hyvin alkoholin, huumeiden ja tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön sekä rahapelaamisen riskit ja riskiryhmät on tunnistettu?

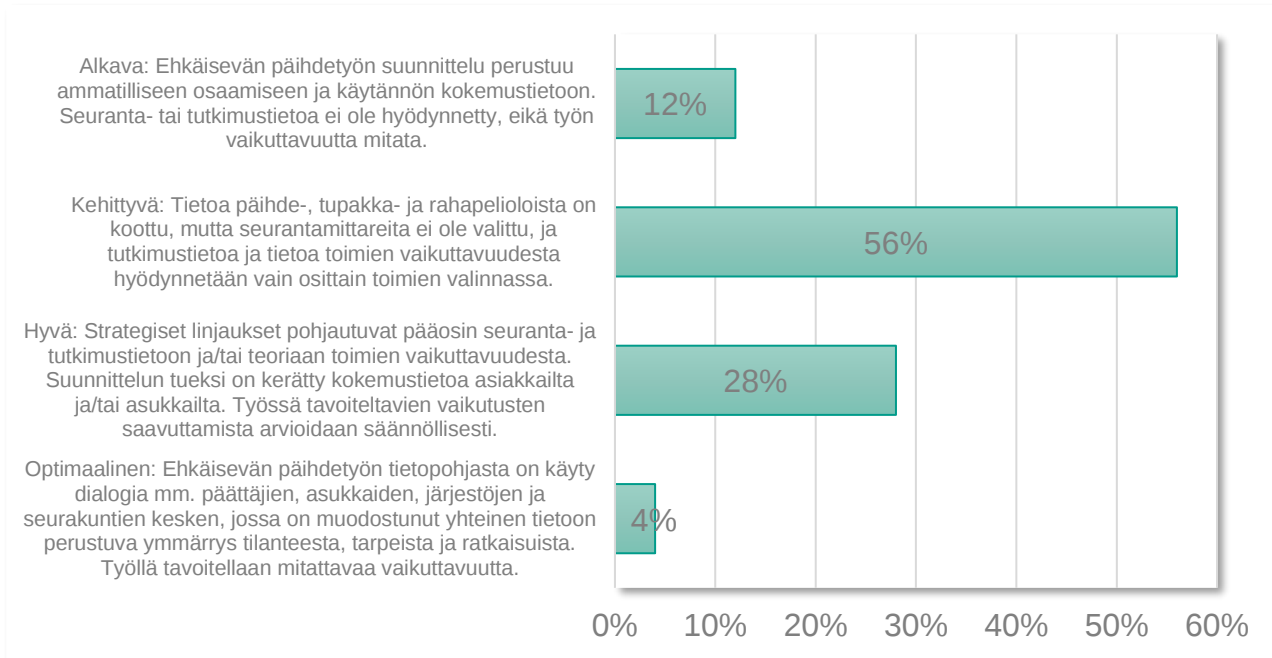

“Tunnistetaan riskiryhmiä kaikissa ikäluokissa yleisellä tasolla mutta ei ole vielä tarpeeksi kohdennetulla tasolla (mm. syrjäytymisvaarassa olevat nuoret, yksinäiset kaikissa ikäryhmissä, työttömäksi jääneet työkäiset, juuri eläkkeelle jääneet ikäihmiset, yllättäen leskeksi jääminen).”

”Tunnistamista on tehty kouluterveyskyselyn ja Terve Suomi -tutkimustulosten pohjalta, mutta erityisesti ja vain riskiryhmille kohdennettuja tavoitteita ja toimenpiteitä ei ole asetettu vaan toimenpiteet ovat olleet esim. koko ikäryhmän leikkaavia.”

7. Tiedolla johtaminen

Pohjautuuko ehkäisevä päihdetyö tietoon* ja mitataanko työn vaikutuksia ja vaikuttavuutta?

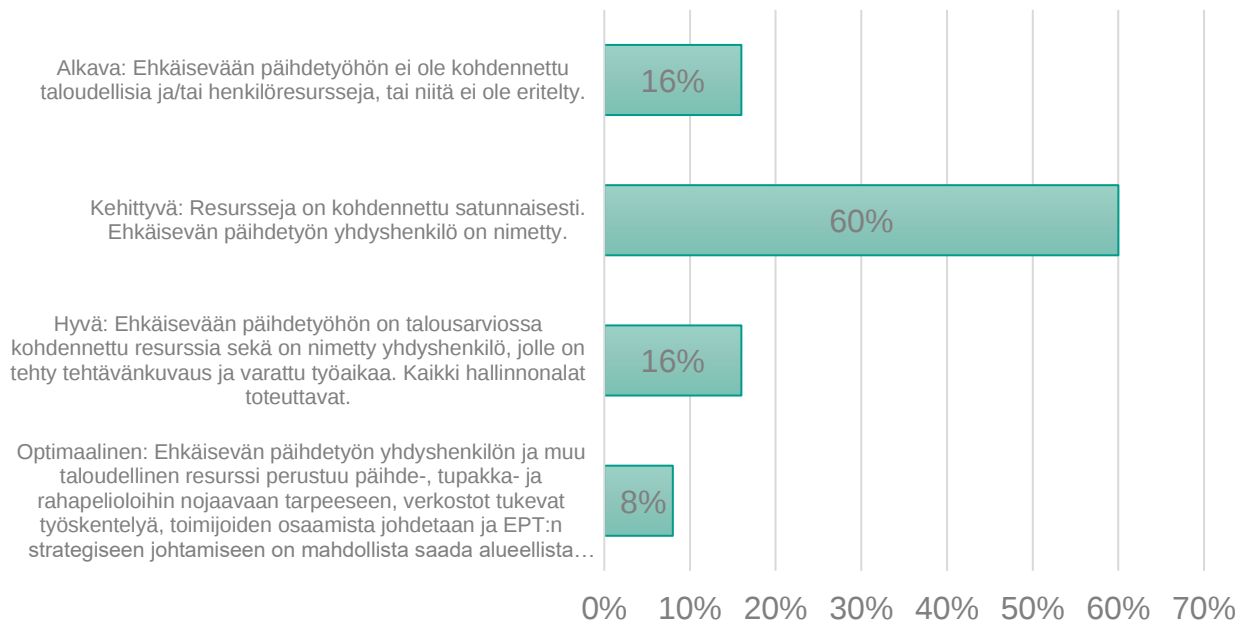

“Tietoa on koottu ja asetettu tavoitteita-toimenpiteitä. Suunnittelun tueksi on kerätty kokemustietoa asiakkailta ja/tai asukkailta. Työssä tavoiteltavien vaikutusten saavuttamista arvioidaan säännöllisesti osana hyvinvointikertomustyötä.”

”Pohjautuu tietoon mutta kunnassa ei ole mitään mittareita eikä vaikutuksia ole mitattu.”

”Nuorista on paljon tietoa esim. kouluterveyskysely. Työikäisistä ja ikäihmisistä on vähän tietoa.”

8. Onko ehkäisevään päihdetyöhön resursoitu riittävästi?

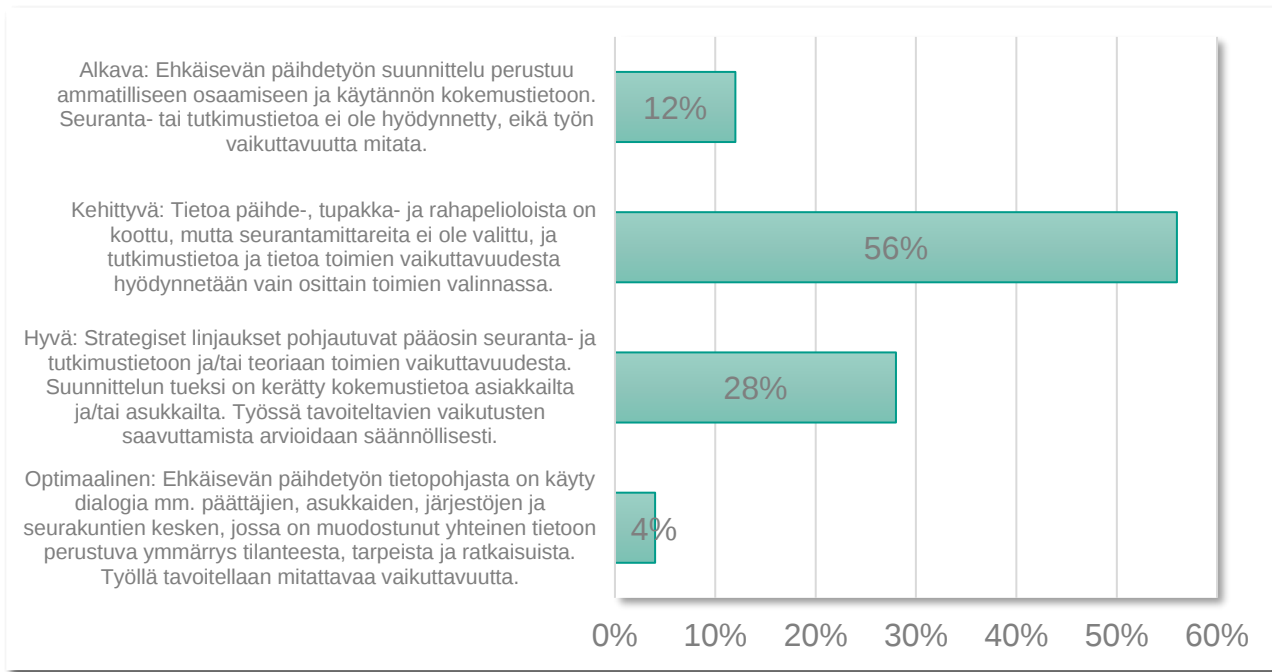
“Ehkäisevän päihdelyöntekijä on nimetty mutta hänelle ei ole annettu resursseja.”

”Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö on nimetty ja resurssit on varattu vuosittain samansuuruisena. Työaika juuri tälle työlle ei ole korvamerkitty, mutta ept-yhdyshenkilön tehtävä on kirjattu tehtäväkuvaan.”

”Alueellinen ja valtakunnallinen tuki mahdollistaa kunnassa toimivan ept- ja mte-koordinaattorin työskentelyn laaja-alaisesti vallitsevan tarpeen ja tilanteen mukaisesti.”

9. Seuranta, arviointi ja raportointi

Miten ehkäisevän päihdetyön tavoitteiden ja toimien toteutumista seurataan, arvioidaan ja raportoidaan?

“Tavoitteet ja toiminta raportoidaan vähintään vuosittain kaupunginhallitukselle. Kh:n alaisuudessa toimiva hytetyöryhmä saa oman raporttinsa neljä kertaa vuodessa, samoin kaupungin oma hytetyöryhmä. Tuloksista tiedotetaan myös sidosryhmille ja laajalle yhteistyöryhmälle. Kuntalaisille tiedotus välittyy hyvinvointiblogin ja kaupungin somen kautta.”

”Tilannetta seurataan ja siitä raportoidaan kaupungin tilinpäätöksessä, osavuosikatsauksessa ja hyvinvointiraportissa. Varsinaista arviointisuunnitelmaa ept-työstä ei ole.”

Yhteenveto koko Varsinais-Suomen tuloksista

Tilanne hyvä tai optimaalinen:

- Strateginen orientaatio 52%
- Yhteistyö ja kumppanuudet 36%
- Riskien ja riskiryhmien tunnistaminen 36 %

Tilanne alkava tai kehittyvä:

- Eriarvoisuuden huomioiminen 84 %
- Tavoitteiden täsmällisyys ja mitattavuus 80 %
- Osallisuus 76 %
- Resurssit 76 %
- Tiedolla johtaminen 68 %

✓	Alkava	Kehittyvä	Hyvä	Optimaalinen
1. Strateginen orientaatio	20%	28%	52%	0%
2. Tavoitteiden täsmällisyys ja mitattavuus	32%	48%	16%	4%
3. Osallisuus toimintaa ohjaavan suunnitelman laadinnassa	20%	56%	8%	16%
4. Yhteistyö ja kumppanuudet	12%	52%	20%	16%
5. Eriarvoisuuden huomiointi	24%	60%	16%	0%
6. Riskien ja riskiryhmien tunnistaminen	12%	52%	32%	4%
7. Tiedolla johtaminen	12%	56%	28%	4%
8. Resurssit	16%	60%	16%	8%
9. Seuranta, arviointi ja raportointi	16%	40%	36%	8%

Alueelliset erot

- Aineistosta haettiin eroja Varsinais-Suomen eri seutukuntien välillä
- Parhaat tulokset olivat Salossa ja Turun seutukunnan kunnissa (Turussa, Turun läntisissä ja itäisissä naapurikunnissa) sekä Turunmaalla.
- Ne alueet, joilla on paljon pieniä kuntia korostuivat alkava/kehittyvä – vastausvaihtoehtoissa
 - Vakka-Suomi ja Loimaan seutukunta

Kuntien kehittämiskohteet:

KEHITTÄMISKOHTEET	n	%
Ehkäisevä päihdetyö näkyvämmäksi osaksi kunnan strategiatyötä	14	70,0%
Eri väestö- ja riskiryhmien huomioiminen ja tukeminen (eriarvoisuuden vähentäminen)	11	55,0%
Osallisuuden ja/tai yhteistyön vahvistaminen	7	35,0%
Ehkäisevän päihdetyön näkyväksi tekeminen	2	10,0%
Vaikuttavien ept-toimenpiteiden jalkauttaminen	2	10,0%

N=20

Yhteistyö

- 3. sektori mukaan yhteistyöhön
- Yhteistyö muiden kuntien kanssa
- Asukkaiden osallistaminen

Vaikuttavuus

- Työkaluja vaikuttavuuden mittaamiseksi
- Mittareiden määrittely
- Vaikuttavien ept-toimenpiteiden jalkauttaminen

Yhteiset kehittämiskohteet

- Ept-kypsyysanalyysin mukaan enemmän kuin kaksi kolmasosaa kunnista on arvioinut toimintansa alkavaksi tai kehittyväksi.
- Aluetasolla eniten haasteita on ehkäisevän päihdetyön tavoitteiden täsmällisyydessä ja mitattavuudessa, tietojohdamisessa, eriarvoisuuden huomioimisessa sekä osallisuuden toteutumisessa toimintaa ohjaavan suunnitelman laadinnassa.
- Tulokset olivat erityisen heikkoja pienissä kunnissa, joissa resurssia ehkäisevään päihdetyöhön ei juurikaan ole. Osassa kuntia tehdään yhteistyötä naapurikuntien välillä, mikä parantaa tuloksia huomattavasti (Paimi-Sauvo-yhteistyö, Akseli-kuntien yhteistyö).

Kehittämiskohteet:

- Tavoitteiden täsmällisyys ja mitattavuus
- Tietojohdaminen ja kuntakohtainen tietopohja
- Laajempi osallisuus toimintaa ohjaavan suunnitelman laadinnassa (myös asukkaiden osallistaminen)
- Eriarvoisuus: kohderyhmien huomiointi + täsmälliset tavoitteet eriarvoisuuden vähentämiseksi

Ehkäisevän päihdetyön johtamisrakenteet

- Ehkäisevää päihdetyötä johtava monialainen toimielin (lakisääteinen)
- Toimeenpaneva työryhmä
- Ohjaava suunnitelma
- Koordinoiva yhdyshenkilö

	Toimielin	Työryhmä	Suunnitelma	Yhdys- henkilö
2020	70 %	70 %	92 %	78 %
Huhti–toukokuussa 2023	59 %	59 %	89 %	89 %
Helmi–maaliskuussa 2024	78 %	63 %	78 %	100 %
Helmi–maaliskuussa 2025	80 %	60 %	56 %	88 %

	Toimielin	Työryhmä	Suunnitelma	Yhdyshenkilö
Kunta				
Aura	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Kaarina	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Kemiönsaari	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Koski TI	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Kustavi	kyllä	ei	ei	kyllä
Laitila	kyllä	ei	ei	ei
Lieto	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Loimaa	kyllä	ei	ei	kyllä
Masku				
Marttila	ei	ei	ei	kyllä
Mynämäki	kyllä	ei	ei	ei
Naantali	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Nousiainen	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Oripää	ei	ei	ei	kyllä
Paimio	kyllä	kyllä	ei	kyllä
Parainen				
Pyhäranta	kyllä	ei	ei	kyllä
Pöytyä	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Raisio	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Rusko	kyllä	ei	kyllä	kyllä
Salo	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Sauvo	kyllä	kyllä	ei	kyllä
Somero	ei	ei	kyllä	kyllä
Taivassalo	ei	kyllä	ei	ei
Turku	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Uusikaupunki	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Vehmaa	kyllä	ei	ei	ei